

De l'àr. *ğyrāifa*, diminutiu normal de *ğúrfa*, prové *Algoraiifa* que apareix en diversos llocs en el *Rept.*: «alcheria *Algorayfa* Turrítz» en l'antic terme de Montuiri (32, Quadrado 482). Avui consta *Algorefa* com a pda. important de Felanitx (Masc. 36C7); si bé es veu que és un nom que tendeix a quedar antiquat, car l'ignoraven els meus dos inf. d'allà (XLIV, 134.6, 7): amb l'evolució catalana de *ei* > *e*. En terme de Palma, molí i pda. antiga: «de istis 26 molendinis sunt 6 in cequia d'Abinalamir --- 1.^r --- illud de Tintureria; 2.ª --- de Lalfilla; 3.^r de l'*Algorefa*» (135); «molin *Algorayfa*» (41) segurament el mateix perquè figura també en el te. de Palma.

ALGORÓS

Extensa pda. del te. d'Elx, que comprèn 10 veïnats entre 1 i 7 k. de la ciutat, amb un total de prop de 500 hab. Pron. *algorós* (xxxvi, 132.21); GGRV, p. 911 i Nomencl. 1930. De l'àr. *ğúrús* pl. de *ğars* «plant, vigne nouvelle» (Dozy, *Suppl.* II, 206; *PAlc*, Lane etc.). SGuarner i *AlcM* donen també aquesta etim. accentuant *Algorós*, *Introd.*, p. 9. De l'arrel *ğrs* «figere, plantare» *RMa* 149a, ve el subst. *ğars*, del qual prové el val. *garsó* (*EntreDL* III, 93, i *DECat* s. v.).

ALGUAIRE

Poble important i monestir cèlebre i antic, del Segrià Nord (prop de la Noguera, uns 20 k. al Nord de Lleida).

PRON. MOD. *alguàire* a Alfarràs, Algerri, Torrelameu, 1920; *alguàrie* Albesa, Alcoletge, 1931. També vaig oir totes dues pronúncies a Almenar, i pobles veïns, i a Alguaire mateix, en les meves enq. de 1956. Quant a la segona, el canvi de *air* en *ari* (i en general *ir* > *ri*), com és sabut, és un fet general en la pron. vulgar de tota la meitat O. del cat. occid. i del Maestrat (*guàrie* per l'adv. *guaire* o *gaire*, *perjó* per *peiró* etc.). Gentilici: a Casac. li indicaren *agulàires* el 1920 en aquells pobles: en realitat es tracta d'una deformació pintoresca d'*alguaires* o **alguaraires* per una etimologia pop. que l'atansa capritxosament a *agulles*.

DOC. ANT. La data més antiga que se cita porta «castello a *Alguadra*» atribuïda a l'a. 1083, però és en una còpia de 1207, on va amb l'acotació coetània «*Algaire*» (*BABL* VI, 49). MiretS, que és qui treballà més en la documentació de les Ordes (i llur castell allà), en dóna documentació des de mitjan S. XII: «--- 1156 --- castell d'*Algoria* y la font de Aleharova [probablement err. de còpia per *Alcharova*, amb *ch* = *ğ*] --- en 1159 --- 'cum ipso casallo de *Algoira*' y reberen de fray Ramon de Pinya, comanador d'*Algoira* --- en 1157 --- en lo castell d'*Algayre* ---» *TemplH*, p. 72; «--- 1157 --- dono III meos molendinos que sunt in termino kastro de *Algoria* iuxta Almoniam ---» id. id., p. 93. *Alguaira* 1164 (*BABL* VII, 113). «Bernardo de Bellovezin preceptoris *Alguaira*» 1188, MiretS, *Tem-*

plH, 189. *Algoria*, *Algoira* 1193, MiretS (*Ant. Docs. Cat.*, p. 11); *Algoira* entre 1200 i 1210 (*BABL* VII, 168); *Algaire* 1206 (*BABL* VI, 49); *Algaira* (hospital de) 1227 (Miret, *Templ.* 551, sis vegades); «--- Castellani Emposta --- Guillelmi de Jorba --- comendatoris de *Algyra* ---» 1245, Miret, *Templ.* 214; «*prioris d'Alguayre*» 1252, i *Algayre* en un altre doc. de 1252, Miret, *Templ.*, p. 216; «*hominibus de Alguayre*» 1261 (Soldevila, *Pere II*, vol. 3, 466); «*Algaira*» 1261 (Miret, *Templ.* 294); *Alguayre* 1265 (Miret, id., p. 551); *Algayre* junt amb *Corbins* 1299 (*BABL* VI, 71), *Algayre* 1317 (*BABL* V, 5); «loch del *Guayre*, de la priora de *Alguayre*» 1359 (*CoDoACA* XII, 25); «monge del monestir d'*Elguayre*» c. 1410 (*BABL* XXIX, 205); «la priora de *Alguaira*, dona Raimunda de Camporrells i Gallart» Miret, *Templ.* 485. En fi hi ha encara una cita «in *Alguara*» que Miret, *Templ.*, data de 1186 (però de 1181 a la p. 140) i que Miret atribueix a *Alguaire*, però la identificació resta incerta pel que en diu.

Resumint i sintetitzant la documentació, podem dir que és sobretot *Alguaira* ja ben antic, 1164, o *Alguaire* des de la mateixa data; les variants *Algoira*, *Algaire*, *Algoria* en són evolucions merament fonètiques i normals segons la fonètica dialectal catalana. La forma *Alguadra* que resta isolada en la menció de 1083 i que en realitat potser és del S. XIII, ha de ser deguda a una ultracorrecció pseudo-etimològica a base de QUADRUM > *caire*, *cairat* etc.

ETIM. Que és aràbiga ja ho vaig dir en *E. T. C.* I, 265, i ningú en dubtarà raonablement: correspon a l'origen de tants noms d'aquesta comarca i a tota l'estructura del nom. Asín (*Contr.* 63) concreta: *al-ğuaair* «el hondillo»; seria, doncs, un diminutiu (no documentat), que ell forma, segons el tipus general, a base de *ğaur*, mot que troba ell en el dicc. de Belot amb el sentit de «terre basse»; però Dozy (*Suppl.* II, 230) ens mostra que es tracta d'un mot raríssim i arcaic, que no més apareix en un poeta del Divan pre-islàmic del Hođailí; no n'hi ha testimonis hispànics ni populars: l'ignoren *PAlc* i *RMa* (en la part bàsica) i si bé el posa en l'índex inicial, aquesta inclou mots de lèxics, igual que Boqtor (on va en forma contradictòria). Altra-ment, contra l'etimologia d'Asín (copiada per *AlcM*) hi ha una objecció terminant, i és que *Alguaire* no és en un «hondillo», com tothom veu, sinó tot el contrari: l'antic castell i les grans restes del cèlebre monestir són d'alt d'un fort, llarg i escarit serrat; i el poble, lluny de ser fondo, està edificat bastant alt i amb cases antigues en el pendent d'aquest gran serrat.

En canvi veig una etimologia aràbiga ben convincent. És certament un diminutiu, com ho fa palès l'estructura del mot, però de l'arrel *w^{er}* amb sentits i accs. entorn de la idea de 'abrupte, pedregós': diminutiu *al-wu^{er}air*.

En efecte, això és la característica del gran serrat d'Alguaire, que es presenta bastant escarpat per totes bandes, i sec i cobert de pedregam, i de roques a mig aire. Dozy (*Suppl.* I, 822) ens forneix les proves de la vivacitat de *w^{er}* en l'àrab vulgar africà i magrebí: